

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף סח

(בעמוד הקודם)

למדנו במשנה: אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל.

אמר רב לא שנו: דוקא כשהגנב השני גנב מהגנב הראשון קודם שנתייאשו הבעלים - השני פטור מכפל, אבל אם כבר היה יאוש - הוא חייב כפל לגנב הראשון. כי רב סובר שיאוש לבד קונה ואם כן הגנב הראשון קנה את הגניבה, ועכשיו הגנב השני גונב את הבהמה מהבעלים שלה.

אמר רב ששת: אני אומר שרב אמר את הדבר כשהוא נמנם והלך לישון.. כי מהברייתא דלהלן מוכח שיאוש לא קונה.

מפני שנשתרש בחטא: כלומר הוא מעמיק בחטא שלו 'ועושה בו שורשים', דהיינו הוא מחזק את הוצאת הגניבה מהקנין של הבעלים. עד כאן דברי רבי עקיבא.

רב ששת מברר: מתי הוא מכר את הגניבה? אם מדובר לפני יאוש - וכי האם הוא משתמש בחטא? הרי הלוקח לא קונה את הגניבה כשהיא עוברת לרשותו (כי לכו"ע שינוי רשות בלא יאוש אינו קונה). אלא מדובר לאחר יאוש. ואם יאוש לבד לא קונה - מוכן הדבר. שמכיון שהגנב מוכר את הגניבה הוא גורם שהיא תצא מרשות הבעלים, כי יש כאן יאוש ושינוי רשות ואז הלוקח קונה אותה, ולכן הוא משתמש בחטא וחייב ד' וה'. אבל אם יאוש לבד קונה - לא מוכן מדוע הגנב חייב ד' וה'? והרי הגנב בעצם מכר את הבהמה שכבר שייכת לו!

תירוץ: אמרי כדאמר רבא: כמו שאמר רבא להלן נאמר גם כאן. 'משתמש בחטא' אין הכוונה שהוא מתחזק בקנין החטא, אלא שהוא שונה וחוזר על החטא. ובאמת מדובר לפני יאוש, ומעשיו לא הועילו, ובכל אופן הוא חייב ד' וה' כי הוא עושה עבירה כפולה: גם גונב וגם מוכר (הוא רוצה להוסיף ולהרויח מהגזילה. שיט"ק).

ת"ש וטבחו או מכרו וכו': כמו שלאחר הטביחה אי אפשר להחזיר את הבהמה למצב הקודם, כך במכירה מדובר שלאחר המכירה אי אפשר להחזיר את הדבר למצב הקודם, כלומר שהמכירה היא 'מכירה גמורה' והלוקח קונה את הגניבה.

אימת: מתי מדובר? אם לפני יאוש - הרי הלוקח לא קונה את הגניבה ואם כן המכירה כן חוזרת. אלא בהכרח מדובר לאחר יאוש - שאז הלוקח קונה את הגניבה ביאוש ושינוי רשות. אבל אם כמו שאמר רב שיאוש לבד קונה, מדוע חייב הגנב בד' וה'? והרי הוא מוכר את שלו!

תירוץ: כדאמר רב נחמן: כמו שאמר רב נחמן להלן נאמר גם כאן. 'מכירה שאינה חוזרת' אין הכוונה שהמכירה חלה, אלא שהגנב לא מכר את הגניבה על מנת להחזירה לאחר שלושים יום (שאז זה בעצם לא מכירה אלא השכרה). דהיינו באמת מדובר לפי יאוש והמכירה לא הועילה, והלוקח לא קונה אותה, ובכל אופן הגנב חייב ד' וה' בגלל שהוא שנה בחטא.

מיתיבי: קושיא על רב. בכרייתא יש שלושה מקרים:

א. גנב, ובא אחר וגנבו (מהגנב) - הראשון משלם כפל, והשני קרן.

ב. גנב ומכר, ובא אחר וגנבו (מהלוקח) - הראשון משלם ד' וה', והשני כפל.

ג. גנב וטבח, ובא אחר וגנבו - הראשון משלם ד' וה', והשני קרן.

קתני מיהא מציעתא: הגמרא מקשה מהדין האמצעי: אם מדובר לפני יאוש - מדוע השני משלם כפל והרי הבהמה עדיין שייכת לבעליה? אלא בהכרח מדובר לאחר יאוש. והרי לדעת רב שיאוש קונה, אם כן הגנב הראשון קנה את הבהמה קודם שמכר אותה, ואם כן הוא מוכר את הבהמה שלו. ומדוע הוא משלם ד' וה'?

ותו: ועוד קושיא נוספת מהדין הראשון: הרי העמדנו את הכרייתא בלאחר יאוש. ואם כן לדעת רב שיאוש קונה מדוע הגנב השני אינו משלם כפל לגנב הראשון? (הרי הוא גנב את הבהמה מהבעלים שלה - הגנב הראשון!).

אלא בהכרח שיאוש לא קונה. ולכן במקרה הראשון הגנב השני פטור מכפל, כי הגנב הראשון לא קנה את הבהמה. ובמקרה השני הגנב הראשון משלם ד' וה', כי הוא מכר בהמה השייכת לבעליה, אמנם הגנב השני משלם כפל כי יאוש עם שינוי רשות קונה ונמצא שהוא גנב את הבהמה מהבעלים - הלוקח.

ואם כן קשה על רב שאמר שיאוש קונה.

תירוץ: **אמר רבא ותסברא:** האם סובר אתה שהברייתא מתורצת אם נאמר שיאוש לא קונה? והרי הדין השלישי קשה: מדוע הגנב השני לא משלם כפל? והרי לכו"ע שינוי מעשה קונה, ואם כן לאחר שהגנב הראשון טבח הוא קנה את הבהמה, והגנב השני אמור לשלם לו כפל.

אלא לעולם: אלא יש לתרץ את שיטת רב (שיאוש קונה) כך: הברייתא מדברת לפני יאוש, ולכן המקרה הראשון מובן:

א. גנב, ובא אחר וגנבו (מהגנב) - הראשון משלם כפל, והשני קרן. מובן מדוע השני משלם רק קרן, כי הגנב הראשון לא קנה את הבהמה.

ולגבי המקרה האמצעי והאחרון, צריך להפוך את הדינים שלהם (- של הגנב השני) זה עם זה:

ב. גנב ומכר, ובא אחר וגנבו - הראשון משלם ד' וה', והשני **קרן**. כי הקונה לא קנה את הבהמה משום שעדיין לא היה יאוש.

ג. גנב וטבח, ובא אחר וגנבו - הראשון משלם ד' וה', והשני **כפל**. כי הגנב הראשון קנה את הבהמה בשינוי מעשה שעשה בה על ידי השחיטה.

רב פפא אמר: אל תהפוך את הדינים של המשנה. בסיפא השני משלם קרן, והטעם לכך כי הברייתא סוברת כבית שמאי ששינוי מעשה לא קונה.

אי הכי: אך אם כן חוזרת הקושיא מהרישא והמציעתא לפי רב?

תירוץ: **אמר רב זביד וכו' דהוי ליה יאוש ושינוי רשות** (הגהות הגר"א): מדובר שכשהבהמה היתה אצל הגנב עדיין לא היה יאוש, אבל לאחר שהוא מכר אותה הבעלים התייאשו. ולכן:

א. גנב, ובא אחר וגנבו (מהגנב) - הראשון משלם כפל, והשני קרן. כי עדיין לא היה יאוש.

ב. גנב ומכר, ובא אחר וגנבו - הראשון משלם ד' וה', והשני כפל. כי כשהבהמה עברה לקונה היה יאוש והגנב השני חייב כפל לקונה.

ג. גנב וטבת, ובא אחר וגנבו - הראשון משלם ד' וה', והשני רק קרן. כי לא היה יאוש, וכדעת ב"ש ששינוי מעשה לא קונה.)

ולא תימא: כלומר לכאורה קשה: מדוע לא דברה הברייתא לאחר יאוש, ואז היה משלם הגנב השני כפל גם במקרה הראשון (כ'גנב ובא אחר וגנבו)?

ואל תאמר שהברייתא סוברת שיאוש לבד לא קונה אלא רק יאוש עם שינוי רשות, ולכן במקרה הראשון (גנב בלבד) משלם הגנב השני רק קרן, ובמקרה השני (גנב ומכר) משלם הגנב השני כפל.

אלא באמת הברייתא סוברת שיאוש לבד כן קונה, והסיבה שנקטה הברייתא שמדובר לפני יאוש (ולכן במקרה הראשון משלם הגנב השני רק קרן), ומדובר שהבעלים התייאשו לאחר המכירה (ולכן במקרה השני משלם הגנב השני כפל) - כדי להגיע למקרה שבו ישלם הגנב הראשון תשלומי ד' וה' והגנב השני תשלומי כפל. וזה לא יתכן אלא אם כן נעמיד שמדובר שהבעלים התייאשו לאחר המכירה, שאז הגנב הראשון ישלם ד' וה' (כי הוא עדיין לא קנה את הבהמה ולכן הוא לא מוכר את שלו) ואילו הגנב השני ישלם כפל (ללוקח, כי כבר התייאשו הבעלים והוא קנה אותה).

*

איתמר המוכר לפני יאוש: גנב שמכר את הבהמה לפני שנתייאשו הבעלים האם חייב ד' וה'?

נחלקו בזה רב נחמן ורב ששת. שניהם סוברים שיאוש בלבד לא קונה, (אמנם לדעת רב שיאוש קונה בהכרח שהוא צריך למכור אותה לפני יאוש, כי לאחר יאוש הוא מוכר את שלו והוא פטור מכפל).

והמחלוקת שלהם: האם צריך ש'ועילו מעשיו' כלומר שהמכירה תחול, או לא. לדעת רב נחמן אין צורך שהמכירה תחול אלא עצם המכירה מחייבת אותו בד' וה'. אבל לדעת רב ששת רק אם המכירה חלה הוא חייב, ולכן רק המוכר לאחר יאוש שאז יש יאוש ושינוי רשות והמכירה חלה - חייב ד' וה', אבל המוכר לפני יאוש שהמכירה לא חלה פטור.

אמר רב ששת מנא אמינא לה: רב ששת מביא ראייה שצריך שיועילו מעשיו - מדברי רבי עקיבא שהובאו כבר בתחילת הסוגיא (עיין בפירושונו שם), שמוכח לכאורה שצריך 'שישתרש' בחטא כלומר יתחזק בקנינו ותועיל המכירה!

דחייה: **אמר רבא:** כפי שפירשנו לעיל.

ת"ש וטבחו ומכרו וכו': ברייתא זו כבר הובאה למעלה (עיין בפירושונו שם). הגמרא מוכיחה כדעת רב ששת ומקשה על רב נחמן - שהמכירה היא רק לאחר יאוש ולא קודם לכן!

דחייה: **תרגמה רב נחמן:** כפי שפירשנו לעיל.

ואף ר' אלעזר סבר שחייב ד' וה' הוא רק לאחר שהבעלים התייאשו (כדעת רב ששת).

תדע שסתם גניבה יאוש בעלים הוא: כלומר אביא לך הוכחה שבסתם גניבה (= שלא ידוע האם הבעלים התייאשו או לא) הבעלים מתייאשים מיד ואם הגנב מכר את הגניבה למישהו אחר קנה לפי שיש כאן גם יאוש וגם שינוי רשות, שהרי התורה אמרה שאם גנב ומכר משלם ד' וה', ולכאורה מדוע שישלם והרי אולי הבעלים לא התייאשו וא"כ המכירה בכלל לא חלה, אלא בהכרח שבסתם גניבה הבעלים מתייאשים מיד. **ומכאן שר' אלעזר סובר כרב ששת שחייב ד' וה' הוא רק לאחר שהבעלים התייאשו, ואם שמענו את הבעלים אומרים במפורש שלא התייאשו פטור מד' וה'.**

שאלה על ר' אלעזר: **ודלמא אף על גב דלא אייאשו?** ואולי התורה חייבה אותו ד' וה' אפילו אם הבעלים לא התייאשו? וא"כ אי אפשר להוכיח את ההוכחה הנ"ל.

אמרי: לא יתכן לומר כן, לפי שמכירה דומה לטביחה, וכשם שבטביחה חייב הואיל והועילו מעשיו, כלומר שע"י הטביחה קנאה הגנב בשינוי מעשה, כך במכירה חייב רק אם הועילו מעשיו, ואם התורה חייבה אותו אפילו אם הבעלים לא התייאשו הרי לא הועילו מעשיו לפי שהמכירה לא חלה, אלא בהכרח שהתורה חייבה אותו רק אם 'הועילו מעשיו' דהיינו שהבעלים התייאשו, וכפי ההוכחה הנ"ל.

ודלמא דשמעיניה דאייאשו? ואולי הפסוק מדבר במקרה ששמענו שהבעלים מתייאשו, אבל באמת בסתם גניבה פטור מד' וה'?

אמרי: לא יתכן לומר כן, לפי שמכירה דומה לטביחה, וכשם שבטביחה חייב גם אם טבח מיד לפני שהבעלים התייאשו כך במכירה חייב גם אם מכר לפני ששמענו שהבעלים התייאשו, וא"כ בהכרח שבסתם גניבה הבעלים מתייאשים מיד.

א"ל ר' יוחנן: אמר רבי יוחנן לר' אלעזר - הגונב נפש (= אדם) ומכרו, אין כאן יאוש, לפי שאדם לא מתייאש על עצמו, ובכל זאת התורה חייבה אותו מיתה למרות שלא 'הועילו מעשיו', וכמו כן לגבי מוכר שור ושה התורה חייבה אותו ד' וה' למרות שהבעלים לא התייאשו ו'לא הועילו מעשיו'.

מכלל דסבר ר' יוחנן שהמוכר לפני יאוש חייב למרות שלא 'הועילו מעשיו'. אבל מה הוא סובר במקרה שטבח או מכר לאחר יאוש? האם הוא סובר שיאוש לבד קונה (כדעת רב) וא"כ פטור מד' וה' לפי ששלו הוא טובח ושלו הוא מוכר, או שהוא סובר שיאוש לא קונה, אלא שאם חייב לפני יאוש למרות שלא הועילו מעשיו כל שכן שחייב לאחר יאוש שהועילו מעשיו.

הגמ' מביאה שנחלקו בזה רבי יוחנן וריש לקיש:

לדעת רבי יוחנן חייב, לפי שלדעתו חייב בין לפני יאוש ובין לאחר יאוש משום שיאוש לא קונה, וכפי שהתבאר. ולדעת ר"ל פטור, לפי שלדעתו חייב רק לפני יאוש, אבל לאחר יאוש קנה ושלו הוא טובח ושלו הוא מוכר.

איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש: למדנו במשנה לקמן (עז): - גנב בהמה, לאחר מכן הקדיש אותה לקרבן, ולאחר מכן טבח ומכר אותה, משלם לבעלים רק כפל ולא ארבעה וחמישה, משום שכאשר הוא טבח ומכר, הבהמה היתה כבר של הקדש, ואין תשלומי ארבעה וחמישה נוהגים בהקדש.

אימת וכו': אי אפשר לומר שמדובר שהוא הקדישה לפני שהבעלים התייאשו, שהרי הוא לא יכול להקדישה לפי שאינה שייכת לו, אלא פשוט שמדובר שהקדישה לאחר יאוש, והטעם שאינו משלם ד' וה' משום שכאשר הוא טבח ומכר הבהמה היא כבר היתה שייכת להקדש, אבל אם לא הקדישה כן משלם ד' וה', ואם כדבריך שיאוש קונה מדוע משלם ד' וה' והרי שלו הוא טובח ושלו הוא מוכר?

א"ל: ענה לו ר"ל - מדובר במשנה שם שהבעלים הקדיש את הבהמה כשהיתה אצל הגנב, ואח"כ הגנב טבח או מכר אותה, וכיון שהבעלים הקדישה לכן הגנב פטור מד' וה', אבל באמת אם הבעלים לא היה מקדישה היה חייב.

קושיא: ומי קדוש? וכי הבעלים יכול להקדיש את הבהמה בעודה אצל הגנב? והרי אמר רבי יוחנן שאינו יכול להקדיש את הבהמה שלו כשאינה נמצאת ברשותו.

תירוץ: אמרי: ר"ל סובר כמו 'הצנועים' (= אנשים חסידים), וכפי שלמדנו במשנה כמס' מעשר שני - בני אדם חסידים שרוצים לסלק את האנשים מעבירה, כשיש להם 'כרם רבעי' (= כרם בשנה הרביעית לנטיעתו, ואסור לאכול מפירותיו אלא צריך להעלותם לירושלים ולאוכלם שם, או לחלל את הפירות על מעות ולהעלות את המעות לירושלים) וחוששים שמא יאכלו ממנו עוברי דרכים ללא שיחללו את פירותיו על מעות, היו מניחים מעות ואומרים 'כל מה שלקטו בני אדם מהכרם היום יהיה מחולל על המעות האלו'. ע"כ המשנה שם. מוכח שלמרות שהפירות כבר אינם ברשותם של הבעלים אפשר לחללם על המעות, וכמו כן סבר ר"ל שלמרות שהבהמה אינה ברשות הבעלים אלא נמצאת אצל הגנב יכול להקדישה.

קושיא: והרי חזרה קרן לבעלים: א"כ מדוע הגנב חייב לשלם כפל, והרי הבהמה חזרה לידי הבעלים בכל מקום שהקדישה (= שהרי הם העבירו אותה לרשות הקדש), וחייב כפל הוא רק כאשר הגניבה נמצאת ביד הגנב כשבאו עדים.

תירוץ: כשעמד בדין: במשנה שם מדובר שבאו עדים לפני שהבעלים הקדישה, ונמצא שהגנב התחייב בכפל עוד לפני שחזרה הקרן לבעלים.

שאלה: היכי דמי? אם מדובר שם שבית דין אמרו לגנב 'צא תן לו' את הכפל, א"כ אפילו אם לא הקדיש אי אפשר לחייבו בד' וה', שהרי אמר רבא שאם אמרו בי"ד לגנב 'צא תן לו' ואח"כ טבח ומכר פטור מד' וה', שכיון שבי"ד פסקו את דינו באופן מוחלט וטבח ומכר הרי הוא נעשה 'גזלן', וגזלן לא משלם ד' וה'. ואם בי"ד אמרו לו 'חייב אתה ליתן לו' את הכפל ואח"כ טבח ומכר, חייב בתשלומי ד' וה', שכיון שהם לא פסקו את דינו באופן מוחלט הוא נחשב עדיין לגנב. ואם כן לא יתכן שמדובר שאמרו לו 'צא ותן לו'.

תשובה: לא צריכא: באמת מדובר שם שאמרו לו 'חייב אתה ליתן לו'.